

In memoriam Erich Prunč

4. junija 2018 so se v družinskem in prijateljskem krogu v Gradcu poslovili od Ericha Prunča, ki je prav tam našel svojo drugo domovino, saj je vse svoje življenjske moči posvetil znanstvenemu delu na Inštitutu za slavistiko in prevodoslovje. V Gradcu je 28. maja 2018 podlegel težki bolezni.

Da se od njega lahko poslovi tudi koroška slovenska javnost, v kateri je v kratkem času, ko je bil tukaj, zapustil trajne sledove, so Krščanska kulturna zveza, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, fara Škocjan, SPD Vinko Poljanec in sorodniki v sredo, 27. junija 2018, ob 19.00 uri vabili na SPO-MINSKO MAŠO ob 30. dnevu smrti em. univ. prof. dr. Ericha Prunča (15. 10. 1941–28. 5. 2018), v farno cerkev v Škocjan.

Dr. Erich Prunč, doma iz Straše vasi pri Škocjanu, je bil jezikoslovec, slavist in prevajalec, literarni zgozdovinar in pesnik, znanstvenik in raziskovalec.

V 60-ih letih je bil med soustanovitelji literarne in kulturne revije Mladje ter pobudnik in vodja gledališke skupine Oder mladje.

Kot predsednik Krščanske kulturne zveze (1968–1970) je bil Erich Prunč velik zagovornik sodelovanja med obema kulturnima organizacijama, pa tudi sodelovanja z matično Slovenijo. Bil je med pobudniki Koroških kulturnih dnevov v Celovcu, ki so jih v letih od 1969 do 1991 organizirale kulturne in politične organizacije koroških Slovencev v sodelovanju priznanih znanstvenikov in strokovnjakov iz Koroške in Slovenije. Bil je tudi med idej-

nimi očeti etnološkega oddelka pri KKZ (1983), predhodnika inštituta Urban Jarnik (1992). Erich Prunč je bil tudi najpomembnejši raziskovalec jezika duhovnika, pesnika in narodopisca Urbana Jarnika.

Med leti 1968 in 1988 je bil asistent, od leta 1988 dalje pa docent na Inštitutu za slavistiko v Gradcu. Od leta 1975 do leta 1988 je bil skupno s Stanislavom Hafnerjem vodja raziskovalnega projekta Lexikalische Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten/Leksikalna inventarizacija slovenskega ljudskega jezika na Koroškem. 1984 venia legendi za slovansko filologijo s habilitacijskim delom o Urbanu Jarniku.

Leta 1988 je postal prvi redni profesor za prevodoslovje v Avstriji in vodil graški inštitut vse do svoje upokojitve leta 2010.

Od leta 2007 je bil dopisni član Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, od leta 2009 pa častni senator Univerze v Ljubljani.

Leta 1990 sta mu Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza podelila Tischlerjevo nagrado kot priznanje za vsestranska prizadevanja na kulturnem in znanstvenem področju.

Ohranili ga bomo v spoštljivem spominu.

Na naslednjih straneh objavljamo lavdacijo dr. Janka Zerzerja ob podelitvi Tischlerjeve nagrade leta 1990, spomine Nužeja Tolmajerja in Martine Piko-Rustia ter govora Karla Smolleja in dr. Ludvika Karničarja po spominski maši v Škocjanu 27. 6. 2018.

Dr. Janko Zerzer

ob podelitvi XI. Tischlerjeve nagrade dr. Erichu Prunču 23. 1. 1990

*Brazde razrežite
v srca rojakov,
globoko, do jedra
zarijete še plug!*

*Sejete še, sejete
novga semena
v njive zorane
na sever in jug!*

Te verze najdemo v prvi številki mladja, literarnega glasila mladih, ki je izšlo pri Mohorjevi založbi leta 1960.

Napisal jih je osemnajstletni absolvent humanistične gimnazije v Celovcu, ki se je imenoval Darle Niko. Takrat so mladi literati stopili v javnost in artikulirali program, iz katerega govori mladostna revolucionarnost. »Pravijo, da naše Koroške ni več, da se je združila ... to bomo videli, ali naše Koroške res ni več. Popotno palico bomo vzeli in bomo šli iskat svoj narod,« je programatično zapisal Boro Kostanek, kakor se je prve čase imenoval Florjan Lipuš. In samozavestno ugotavlja: »Kar je bilo včeraj še iluzija, je danes naša realna zemlja.

Mladje je postalo resničnost, začeli smo korakati. Alo, na delo, fantje in dečve! Roke iz žepov in rokave zavijati! Krampe v roke in lopate in plug in brano in ven v življenje, v boj!« Bolj poetično pa je opisal ta dramatični trenutek, ko mladjevci napovedujejo obnovo slovenskih družbenih razmer na Koroškem in radikalno nov zalet v literarnem dogajanju z uvodnim prispevkom Darle Niko, ki mu je dal naslov »namesto prologa«:

*Pomlad porodila
je novo življenje
in s cvetjem posula
pred sabo je svet.*

*Z nežno roko
je pobožala polje
in mladje pognalo
iz spečih je gred.*

Pesniška pomlad mladega poeta, ki se je skrival za psevdonomom Darle Niko, v bolj prozaičnem življenju pa mu je bilo ime Erich Prunč, se je na žalost kmalu končala. Od pete številke naprej so njegovi pesniški prispevki bolj redki. Leta 1965 je sicer izdal samostojno pesniško zbirko z naslovom TIHOŽITJA, leta 1979 je celo prejel pospeševalno nagrado dežele Koroške za literaturo, vendar se je njegovo delovanje usmerilo na druga področja.

Eno teh področij je bilo gledališče, tudi še danes njegova skrita želja, kakor sam pravi. Leta 1962 je Erich Prunč ustanovil Oder mladje, ga nekaj let uspešno vodil, kot režiser in igravec skušal uresničevati zastavljeni cilj, namreč doseči višjo gledališko kulturo brez vseh »provincialnih in ozko nacionalnih ter političnih nazorov.« Z zanimivim in deloma izredno zahtevnim repertoarjem je mladjevska igralska skupina nastopala v Celovcu in na podeželskih odrih, pa tudi na Primorskem. Seveda so gledalci sprejeli nepozabne Scarpinove zvijače docela drugače kot Antigono ali Mrtvo oznanilo. Vendar je bilo zanj vedno nekaj pomembno in odločilno: v kolikšni meri mu je uspelo aktivirati publiko in izzvati intelektualni spopad s prireditelji. Ko je uprizoritev Mrtvega oznanila povzročila številne kritike, strastne napade in užaljenost, je z zadoščanjem zapisal: »Ob vseh polemikah se mi je zdelo najpomembnejše spoznanje: naša publika – tako v mestu kot na podeželju – je zmožna še prave in osebne prizadetosti, v pozitivnem in negativnem smislu. In to je velikega pomena.«

Po petdeseti predstavi Odra mladje je napravil bilanco in razmišljal o izgledih slovenskega gledališkega dogajanja na Koroškem v prihodnosti. Takole pravi mdr.: »Naš oder mora danes nadomestiti ljudsko šolo. Postal je v večini krajev še edini forum, na katerem je mogoče gojiti še slovensko jezikovno kulturo ...

Na odru naj se govori slovenski zborni govor ... Jezikovna šola pa naj bo oder

predvsem za igralce: za to je treba sposobnih režiserjev in lektorjev, ki jim bodo stali ob strani. V času, ko imamo skoraj v vsaki vasi študenta, bi bila njegova naloga, da skrbi za lep jezik in čisto izgovorjavo.«

Pa ne le jezikovno šolo vidi v gledaliških prizadevanjih, zanj je gledališče možnost, ljudstvo kulturno vzgajati v lahko sprejemljivi obliki. Cilj naj bi bil, ustvariti v Celovcu stalno amatersko in eksperimentalno gledališče.

Medtem je minilo četrto stoletje in v naših vaseh je že zdavnaj več kot po en študent. Če pa res v zadostni meri vršijo to kulturno-politično nalogo, ki jo jim je svojčas Prunč pripisoval, je drugo vprašanje. Še posebej, ko imajo številni bivši študentje že zaključeno višjo izobrazbo. Naj mimogrede opozorim na to, da je bila prav podelitev X. Tischlerjeve nagrade Slovenski gimnaziji in govorniški natečaj, katerega prvi rezultat smo slišali danes, mišljena kot izziv za refleksijo o tem, kakšna je danes funkcija slovenskega izobraženstva.

Oder mladje, ki ga je svojčas vodil Erich Prunč, je sicer nehal delovati, vendar smo idejo pozneje poživili, dejavnost celo razširili in brez dvoma s strokovno pomočjo izvrstnih režiserjev in na vsakoletnih študijskih seminarjih mnogo tega uresničili, kar je nagrajenec artikuliral kot cilj prosvetnega delovanja.

Oder mladje je Prunč vodil, ko je bil študent slavistike na graški univerzi. Leta 1968 je študij končal in postal lektor na inštitutu za slavistiko.

Istega leta je bil izvoljen za predsednika Krščanske kulturne zveze. Dotedanji predsednik dr. Pavle Zablatnik je namreč postal ravnatelj Slovenske gimnazije in je zaradi tega odložil funkcijo. Občni zbor je potekal precej živahno. Ker je bil dr. Prunč prvi kandidat v zgodovini KKZ, ki ni bil duhovnik, so pri izvolitvi nastale težave in sta se dve listi borili za večino. Kar je novi predsednik kot odgovor na opozicijo in njene pomisleke napisal v Naš

tednik, je načelna izpoved, ki je bila v vseh situacijah vodilo njegovega dela in zadržanja. »Poudarjal sem in ponovno poudarjam,« je zapisal, »da bomo morali združiti čim večjo trdnost v sebi s čim večjo iskrenostjo do drugih ... Ravno s tem pa, da zastopamo odprto, vedno za dialog pripravljeno stališče do ljudi in skupin z drugimi načeli, si izrecno zagotavljamo tudi pravico do našega, krščanskega in slovenskega stališča in načela. Spoštovanje do prepričanja svojega bližnjika nam šele zagotavlja popolno svobodo našega mišljenja in popolno svobodo dela, ki temelji na teh prepričanjih. Zato se bomo zavzemali za združevanje tega, kar je združljivega in za strogo ločitev tega, kar se ne da združiti.«

Kakšni so bili v KKZ še pred dvajsetimi leti delovni pogoji, o tem Erich Prunč pripoveduje v Tischlerjevem zborniku. NSKS in KKZ sta si takrat delila enega tajnika in vsak mesec je nastal problem, s čim financirati njegovo plačo. Mladi predsednik pa je dokazal, da je tudi v takih razmerah in čeprav je bil poklicno vezan na oddaljeni Gradec, mogoče peljati organizacijo do novih bregov. V marsikaterem oziru mu je uspelo prebiti led. To velja na primer za odnose med KKZ in SPZ, ki jih prej praktično ni bilo. Kljub velikim začetnim težavam, podtikavanjem in nezaupanju, je dosegel sporazum med obema organizacijama, ki je predvideval redne koordinacijske seje, delovne dogovore in za tisti čas docela novo stališče, da se med seboj priznata kot avtonomni in enakopravni organizaciji.

Isto velja za odnose do uradne Slovenije. Prunčevi diplomatski spretnosti, pa gotovo tudi trdovratnosti je treba pripisati, da so KKZ tudi v Ljubljani vzeli na znanje kot osrednjo kulturno organizacijo koroških Slovencev. Šele za kulturo so se začeli normalizirati tudi odnosi med SR Slovenijo in politično organizacijo NSKS. In sad teh novih odnosov so bila prva gostovanja, naša slovensko-slovenska kulturna izmenjava. Šentjakobsko gledališče iz Ljubljane je bilo kot prvo v gosteh na Koroškem, KKZ pa je vrnila obisk z Martinom Krpanom v Sloveniji.

S to uspešno uprizoritvijo je KKZ šla gostovat tudi v »evropsko mesto« Velikovec. Tudi to je bil nov korak, celo tvegan korak, kakor se je kmalu pokazalo. Pozneje je Prunč to predstavo imenoval prvi preizkusni kamen novega odbora in čeprav je v pozdravnem nagovoru nemško

govorečim obiskovalcem zatrjeval, da nismo prišli v Velikovec demonstrirati, temveč da je za nas kultura pač tista dragocena človeška dobrina, ki izpričuje plemenitost človekove bitnosti, so tej gledališki predstavi sledila desetletja sramotne nekulturnosti. Da se tudi v Velikovcu fronte rahljajo, ni le nagrajencu za zadoščenje in »znamenje upanja«.

V tem kratkem času Prunčevega predsedništva v KKZ pa smo začeli prirejati tudi Koroške kulturne dneve in Erich je bil od vsega začetka med vodilnimi ideologi, organizatorji in predavatelji. Vedno je bil eden najbolj vnetih debaterjev, ko je šlo – včasih tudi precej nekulturno – za vsebinsko opredelitev in izbor predavateljev. Redno je predaval s svojega področja kot mlad znanstvenik, ki so mu priznali profesorji ljubljanske univerze brez pridržkov visoko znanstveno kompetenco. Pomembno vlogo je igral v tej zvezi tudi pri razpravljanju in snovanju skupnega znanstvenega inštituta, ki pa so ga drugi preperečili.

Ko je že dobro leto po izvolitvi za predsednika KKZ to funkcijo spet odložil, ker ga je univerzitetna kariera k temu prisilila, je lahko podal občnemu zboru poročilo, ki brez dvoma dokumentira pomembno prelomnico v razvoju naše kulturne organizacije.

Iz koroškega kulturnega dela se je, kakor rečeno, umaknil zaradi zaposlitve na univerzi. Leta 1972 je postal asistent na Inštitutu za slavistiko pri prof. Stanku Hafnerju, leta 1984 se je habilitiral in predlanskim postal ordinarij na Inštitutu za tolmače v Gradcu. V teh letih je predložil dolgo vrsto znanstvenih razprav o slovenski literaturi in slovenskem jeziku, ki jih ne gre in jih nimam namena tu naštevati. Vedno znova ga je zaposlovala večjezična vzgoja, leta dolgo se je intenzivno ukvarjal z delom našega koroškega pesnika Urbana Jarnika, o katerem je prepričan, da njegovega pravega pomena znanost do danes še ni v zadostni meri spoznala. Zato je gotovo pomembno dejanje, da sta Mohorjeva in KKZ predlanskim izdali Prunčevo skrbno edicijo in temeljito leksikološko analizo Jarnikovega opusa.

Največji pomen pa sam pripisuje delu v zvezi z inventarizacijo koroških narečij. Skupaj s prof. Hafnerjem je začel z delom, z zbiranjem in izdajanjem obsežnega slovarja naših narečij z naslovom

»Thesaurus der slowenischen Volkssprache in Kärnten«. Zdaj, ko so izšli šele prvi zvezki, je zapustil Inštitut, skrb za nadaljnje publiciranje in tudi glavno redakcijo, ki jo je imel, oddal svojim bivšim sodelavcem in prevzel odgovornost za inštitut, kjer se izobražuje okrog 2.000 študentov – tolmačev. Nekoliko v pogleda v delo teh strokovnjakov tudi mi laiki dobimo vsako leto ob kulturnih dneh, ko Prunč pripelje svojo prevajalsko ekipo iz Gradca, da slovensko in nemško govorečim obiskovalcem kulturnih dni omogočijo spremljanje vseh predavanj in razprav. In vedno, ko je treba prevajati posebno kočljive prispevke, šef sam natakne slušalke in sede pred mikrofonom. Vmes pa zapusti kabino in s kakšnim duhovitim in strokovnim prispevkom poseže v razpravo. Tako ga poznamo, vedno agilnega, nemirnega in polnega novih idej.

Če sta NSKS in KKZ za letošnjega Tischlerjevega nagrajenca izbrala univ. prof. dr. Ericha Prunča, sta s tem hotela izpovedati priznanje koroškemu Slovincu, ki je od gimnazijskih let na Plešivcu pa do imenovanja za predstojnika velikega univerzitetnega inštituta vedno stal na sprednji fronti kulturnega in znanstvenega dogajanja pri koroških Slovencih. Zanj je vedno veljalo načelo, da mora človek delati tam, kamor je postavljen, in to dosledno.

Na občnem zboru februarja 1970, ko je oddal predsedništvo KKZ, je dr. Prunč svoje poročilo zaključil z obljubo, da se bo »ob ugodnejših življenjskih okoliščinah spet vključil v kulturno delo na Koroškem«. Ne vem, če je to pravi trenutek, da govorimo o ugodnejših okoliščinah, ko obžaluje, da dan nima 48 ur, ker je s poklicnim delom tako obremenjen, da mu ne ostaja časa za druge dejavnosti. Kljub temu danes apeliram nate, da kot šef inštituta svoje delo organiziraš tako, da boš poleg njega mogel uresničiti tu in tam kak stari ali novi skupni projekt. Sam dobro veš, da se na Koroškem ne moremo odpovedati tako zmožnim in inovativnim kulturnim in znanstvenim delavcem. Posebej veseli pa smo, če naše delo podpirajo Tischlerjevi nagrajenci.

Zdaj pa te prosim, da sprejmeš letošnjo XI. Tischlerjevo nagrado in upam, da boš imel veliko veselja z originalom izdaje Gutsmanovega slovensko-nemškega slovarja.

Nužej Tolmajer, Martina Piko-Rustia

Dr. Erich Prunč – v spomin kulturniku

Že v domačem kraju v Škocjanu je Ericha Prunča za gledališko dejavnost navdušil tedanji kaplan Janez Rovan. Zaigrali so številne otroške in mladinske gledališke predstave. Janez Rovan je nagovoril starše, da so ga poslali na šolanje na Plešivec. Tam se je vključil v dijaško glasilo Kres, pri katerem so sodelovali slovenski katoliški dijaki (Florjan Lipuš, Gustav Januš, Erich Prunč, Karel Smolle idr.). Njegov mentor je bil dr. Vinko Zwitter. V dijaških letih je pod psevdonimom Niko Darle objavljali tudi pesmi, najprej v Veri in domu, katere urednik je bil tedaj dr. Vinko Zwitter, nato v mladju. S Florjanom Lipušem in Karlom Smollejem je bil na začetku 60-ih let soustanovitelj literarne revije mladje. Ustanovil in vodil je tudi Oder mladje.

Ko je moral zapustiti Plešivec in je obiskoval gimnazijo v Celovcu, je bival v dijaškem domu Mohorjeve Haimlinger, ki ga je tedaj vodil dr. France Cigan. V domu so imeli dijaško gledališko skupino, v katero se je takoj vključil in prevzel mentorstvo. Iz te skupine je izbral igralce in igralke, ki so ustanovili leta 1960 Oder mladje. Erich Prunč je vodil skupino kot režiser, bil pa je tudi igralec. Skupina je bila včlanjena v Krščansko kulturno zvezo. Med drugim so igrali Molierjevo igro »Scapinove zvijače« ali pa Lipuševo »Mrtvo oznanilo«, »Antigono« Dominika Smoleja idr. S temi predstavami so gostovali po vsem Koroškem, npr. na Djekšah, na Bistrici na Zilji in drugod. Navadno so jih spremljali Veseli študentje (Matevž Grilc, Jožko Kovačič, Erich Prunč, Lojze Popič, Mili Oraže, Izi Smolle, Helka Mlinar, roj. Čebul, in drugi). Pridružil se je tudi Mešanemu pevskeemu zboru Jakob Petelin Gallus, kjer je imel na skrbi povezavo na koncertih.

Ko je leta 1968 dr. Pavle Zablatnik iz poklicnih razlogov kot ravnatelj Slovenske gimnazije oddal funkcijo predsednika KKZ, je predsedniško mesto prevzel Erich Prunč. Njega je podprla predvsem mladina, bil je izvoljen z veliko večino. Prvi njegov predlog je bil, da je KKZ obiskala Mohorjevo družbo, nato Slovensko prosvetno zvezo. To je bilo prvo uradno sre-

čanje, na katerem je bil sklenjen dogovor o koordinaciji dela med obema osrednjima kulturnima organizacijama. Obiskali so tudi generalnega konzula tedanje Jugoslavije in ga uradno prosili, da bi KKZ dobila finančno podporo, in sicer javno na mizi, ne pod mizo. Prav tako je bila izražena želja, da bi bila tudi KKZ deležna kulturne izmenjave med Slovenijo in KKZ, kar se je tudi potem uresničilo. Gledališka skupina KKZ je gostovala meseca marca 1969 s predstavo »Martin Krpan« Jožeta Vombergarja v režiji Vinka Zaletela v Mengšu in v Domžalah, obratno pa je tudi uradno Šentjakobsko gledališče gostovalo s predstavo »Sosedov sin« na Koroškem v organizaciji KKZ in SPZ.

V času njegovega predsedovanja sta dr. Erich Prunč in dr. Janko Zerzer predlagala, da naj bi KKZ in SPZ ter NSKS in ZSO enkrat letno skupno s Filozofsko fakulteto organizirali znanstvene Koroške kulturne dneve na Koroškem. Prvi tovrstni Koroški kulturni dnevi so bili konec leta 1969 v Delavski zbornici v Celovcu. Na prvem srečanju sta Erich Prunč in Janko Zerzer tudi predlagala, da bi na Koroškem ustanovili skupni slovenski znanstveni inštitut.

Erich Prunč je iz poklicnih razlogov leta 1970 moral oddati predsedniško funkcijo, ostal pa je povezan s KKZ kot podpredsednik. Bil je svetovalec v pripravljalnem odboru za Koroške kulturne dneve, v letu 1991 so potekali zadnji tovrstni 23. Koroški kulturni dnevi na Univerzi v Celovcu. Večkrat je predaval tudi pri društvih o narečjih na Koroškem in o večjezičnosti.

Erich Prunč je bil tudi med pobudniki etnološkega oddelka pri KKZ (1983), ki je bil predhodnik inštituta Urban Jarnik (1992). Konec marca 2017 sta dr. Erich Prunč in dr. Matija Ogrin v Železni Kapli in v Celovcu predstavila kritično izdajo Kapelskega pasijona. Ob predstavitvi v Železni Kapli so domači igralci na odru odlično zaigrali odlomke iz pasijona v režiji domačega župnika Poldeja Zundra, v Celovcu pa je Erich Prunč inštitutu Urban Jarnik izročil v hrambo originalni rokopis

Kapelskega pasijona z besedami: »Skrbno mi to čuvajte!« Rokopis sta našla Erich Prunč in Janko Zerzer v osemdesetih letih 20. stoletja. Razpadajočo knjigo je Erich Prunč dal na lastne stroške restavrirati. Ob predstavitvi je izrazil tudi željo, da bi Kapelski pasijon ponovno zaigrali v Železni Kapli in ponudil, in da bi pri tem rad jezikovno pomagal. »Skrbno čuvajte dediščino Kapelskega pasijona,« je oporoka, ki jo nam zapuščča.

Erich Prunč je bil tudi najpomembnejši proučevalec pesniških del duhovnika, pesnika in narodopisca Urbana Jarnika. Leta 1984 je habilitiral s področja slovenske filologije z delom o Urbanu Jarniku (Urban Jarnik, Textologische Grundlagen und lexikologische Untersuchung seiner Sprache). To delo je bilo objavljeno leta 1988 v treh delih, v letu 2002 je inštitut Urban Jarnik izdal tudi slovensko izdajo prve knjige »Urban Jarnik – Pesmi in prevodi«. V knjigi so predstavljena ohranjena Jarnikova pesniška besedila in Jarnikovi prevodi nemških izvirkov, ki jih je avtor Erich Prunč zbral v različnih virih. Danes je ohranjenih še 50 Jarnikovih pesmi oz. 1200 verzov, po razpoložljivih podatkih pa je njegova pesniška bera morala obsegati približno 150 pesmi. Pesmi so razvrščene po kronološkem vrstnem redu in opremljene z biografskim, literarnozgodovinskim in jezikovnim komentarjem.

Leta 1990 sta mu Narodni svet koroških Slovencev in Krščanska kulturna zveza podelila Tischlerjevo nagrado.

Karel Smolle

Spomini na skupno prehojeno pot

Zahvala Krščanski kulturni zvezi, škocjanski žalni skupnosti in sorodnikom, da se lahko osebno kot dolgoletni spremljevalec in prijatelj iz skupnih otroških in mladeniških let poslavljam od našega občana Ericha Prunča. Slovo ob smrti iskrenega prijatelja je hudo. Meni in moji ženi Dragi je bil poročna priča. Spomin na toliko nepozabnih doživetij z rajnim Erichom nam vendar lajša žalost.

Erich, nekaj let starejši od mene, mi je bil vzor, znal je že latinske molitve, ko sva – jaz kot pomožni ministrant – tu v tej cerkvi skupaj stregla pri maši mojemu stricu gospodu Kogleku in kaplanom Lavrihu, Rovanu, Nemcu in drugim, povojnim ubežnikom iz tedanje Jugoslavije. To je bilo v tistih časih, ko so slovenski domovi, spominjam se predvsem Kačnikovih v Mali vasi in seveda našega farovža, človekoljubno sprejeli slovenske in srbske begunce pod svojo streho.

Erich mi je zaupal, da brez zavzemanja g. Rovana on nikdar ne bi šel na gimnazijo. G. Rovana je odkril njegove izredne sposobnosti za učenje, za dober spomin, za delavnost in zavzetost pri cerkvenih obredih in kulturnem udejstvovanju. Vsako leto je tedaj »Miklavž prihajal« na oder v veži našega farovža, z Erichom sva zapela v duetu: Jaz sem hudiček Škratulín, ... jaz sem hudiček Kosmatin ... Otroške vloge – ne le v Finžgarjevi »Verigi« – sva odigrala skupaj. Skoraj ni bilo nedelje, da ne bi bilo igrokaza na odru v veži ali na farovškem skednju.

Čez dan sva delala – Erich na poljih v Stražji vasi, jaz na farovških – zvečer pa sva pisala note in pripravljala študentsko-dijaški počitniški sestanek. Npr. na Kališi pri Olipu, ali na Obirskem pri g. Holmarju, kjer ni bilo ne slame ne sena na skednju: »Če hočete spat v senu, boste pač seno morali prej spraviti pod streho!« – je rekel g. Holmar in smo pomagali pri spravljanju sena nad župnikov hlev.

V Stražji vasi pri Škurniku, kot najmlajši otrok od trinajstih, se je moral uveljavljati. Ta njegova sla po preboju na vrh z intenzivnim marljivim delom in z izčrpavajočo vneto za stvar – bodisi sloven-

sko, bodisi kulturno, bodisi znanstveno – ga je spremljala vse življenje.

Nepozaben mi je Erichov oče. Vsako nedeljo je prikoral s palico do škocjanske cerkve in pred drugo mašo popred žebbral rožni venec, v tedaj še pretežno slovensko govorečem Škocjanu. Ob ljudskem štetju 1960 z ugotavljanjem Slovencev se je nam – Narodnemu svetu – javila Erichova mama kot ena izmed prič zlorabe in kršenja zakona: da bo izgubila pravico do avstrijske rente, če bo zapisala slovenski pogovorni jezik, ji je zagrozil števeni komisar. (Memorandum NSKS in ZSO, junija 1961). Erichova starša, na prav pretesni kmetiji, z apostolskim številom otrok.

Ko sem Erichu sledil v gimnazijo na Plešivec nad Gospo Sveto, je Erich tam že sodeloval v zelo zavzeti, deloma skoraj tajni, zarotniško delujoči skupini kulturno in tudi politično osveščenih dijakov – deloma oporečnikov – okoli dijaškega lista KRES, ob moralni podpori nepozabnega prelata Zechnerja.

V Škocjanu smo nadaljevali kulturno pobudo kaplanov in za skoraj vsake počitnice z domačo mladino in izkušeni »starimi« igralci priredili npr. nepozabne božične predstave, ob »nabito polni« dvorani. Erich – kot neumorni režiser. Sodelovanje na taki kulturni prireditvi dekliške odrske skupine pri Plaucu v Grabalji vasi je bila za Ericha in zame tudi usodna, kamen spotike, da sva bila leta 1959 oba, s še tremi drugimi dijaki odslovljena tako iz plešivske gimnazije kot tudi iz škofovskega dijaškega zavoda.

V Celovcu smo pripravljali ustanovitev Koroške dijaške zveze, izid literarnega lista »Mladje«, izdala sva pesniški zbirki »Tihožitja« in »Ujeti krik«. Erich pa se je – ob navduševalni podpori g. Czigana – takoj lotil gledališke dejavnosti, najprej v domu »Heimlinger«, potem pa še bolj profesionalno kor režiser in glavni igralec v okviru »Odra Mladje«, ki ga je vodil po Koroškem tudi kot študent in učitelj iz Gradca;

Razglasili smo Lipuševo »Mrtvo označilo«, morda gluhemu ali naglušnemu »narodu«.

Kot rdeča nit se kaže skozi Erichovo osebno in znanstveno-kulturno delo skrb za slovenski jezik. Bodisi da smo mladina sedeli ob mraku kje na kaki klopi in do jutranjih ur prepevali večglasno slovenske narodne, bodisi da je Erich in mi z njim postavili slovensko besedo na oder, bodisi da smo se odprli literarnemu ustvarjanju, bodisi da se je znanstveno, ja, celo matematično približal pesemski ritmiki Urbana Jarnika – v tedaj še slovensko/nemškem Možbergu/Blatogradu/Moosburgu. Ericha je odlikovalo stremljenje po visoki kakovosti kulturnega ustvarjanja in hkrati po najožji, ne le emotivni povezanosti z ljudmi, ali z narodom, kot smo takrat rekli. Pozneje, ob vsej učenosti, se ni oddaljil od potreb »ljudstva«, bodisi da se je vrnil na Koroško za predsednika Krščanske kulturne zveze, bodisi kot eden od pobudnikov Koroških kulturnih dni, kot znanstvenemu uporju proti dezinformaciji o koroški zgodovini in sedanosti. Z znanostjo nad neresnico.

Tako je Erich v svoji znanosti slavistike, pri od njega oblikovanem prevajalskem nauku uveljavljal mere visoke kvalitete ne le pri drugih, isto merilo je veljalo zanj samega. Pogovori z njim so bili sprva mirni, potem pa vodeni z vso vneto in včasih vzhičeno. Ta stalna gorečnost, prav v prvotnem pomenu besede, ta vdanost stvari pri iskanju pravega in resničnega mu je dala morda včasih premalo oddiha, da bi videl najbližje mu osebe.

Kakor mi je kot vrstniku slovo težko, pa me vendar tolaži zgled njegove vztrajnosti, marljivosti in ustvarjalnosti ter spomin na lepi del poti, ki smo jo prehodili skupaj.

Prav bi bilo, da mu tukajle postavimo skupno z društvom »Vinko Poljanec« in morda skupno s škocjansko občino tudi vidno spominsko obeležje.

Slava in čast njegovemu spominu.

Dr. Ludvik Karničar

Erich Prunč zapušča veliko praznino

Spoštovani sorodniki, prijatelji in znanci rajnega Ericha Prunča, univerzitetnega profesorja v Gradcu in nekdanjega škocjanskega farana!

Lepo je, da smo se po stari navadi na trideseti dan poklonili pokojniku, ga pri sveti maši skupno priporočili božjemu usmiljenju in mu še enkrat izrazili čast in hvaležnost.

Že od poznega srednjega veka sem so za rajnim, kar najhitreje opravili pogreb, med tednom se je nato ob določenih urah zvonilo in molilo, šele sedmi dan (od tod sedmina), v naših krajih pa osmi dan (še zdaj osmica) je bila slovesna maša s pogostitvijo. V cerkev so tedaj na osmico, kot na verne duše, postavili prazno krsto, pokrito s črnim žametnim prtom, na njej pa sta bili mrtvaška glava, memento mori za navzoče, in posoda z žegnano vodo. Trideseti dan pa so prenehale še zadnje pravne obveznosti rajnega. Do tedaj so morali svojci za njim urediti vse potrebno. Kadar je šlo pa za uglednejšo osebo, je bilo tudi dovolj časa, da so pripravili kako posvetno ceremonijo z govori in gosti, kot danes. Vsako leto je nato sledila obletnica, seveda, če jo je kdo naročil, sicer pa je na tem svetu nastopila pozaba, na onem pa ne.

V Gradcu v mrtvašnici je obred za Ericom dvojezično in spoštljivo opravil gospod župnik Poldi, peščica pevcev iz Gradca in Sel pa mu je zapela v slovo. Eden od navzočih profesorjev je dejal, da je bilo to slovo na visokem nivoju in tako ganljivo, da je moralo biti po volji tudi pokojniku. Vprašal je, od kod ta župnik, ki se brez akcenta spreha iz enega jezika v drugega, pa sem dejal, da imamo na Koroškem še opraviti z naravno dvojezičnostjo, in da je to nekaj drugega kot šolska dvojezičnost: *jaz biti učiti se slovenščina*. Kolikor vem, bodo sledile še tri spominske prireditve, dve v Gradcu, ena pa na Slovenskem inštitutu na Dunaju.

Naprošen sem bil, da po maši, kot dolgoletni spremljevalec Ericha, spregovorim nekaj besed in obudim nanj nekaj spominov, kar seveda rad storim.

Stara modrost pravi, *da mnogo ve, kdor ve, kje najde, česar ne ve*. Erich se je zavedal pomena knjig. Svojo hišo v Thalu pri Gradcu je zasnoval kot biblioteko.

Naš spoštovani in dragi rajni nas je nocoj združil v svoji domači škocjanski fari, kjer je dobil v mladih letih zvrhano mero entuziazma in zgled trdega dela na kmetih. Ko sem pred kratkim srečal profesorico, staro gospo, ki je do zadnjega pomagala doma na kmetiji tam doli nekje na Dolenskem, sem jo vprašal, kaj so vse delali, pa se je zamislila in rekla: *Ja, pravzaprav nisimo nič drugega delali, kot delali*. Ta preprosta ugotovitev velja tudi za Ericha.

V veliko oporo je bil naši narodni skupnosti že na Plešivcu, kjer se je izobraževala koroška smetana, ki se je v počitnicah zbirala na sestankih po naših farah, in sicer okoli osebnosti, kot so bile dr. Tischler, dr. Zablatnik, dr. Vinko Zwitter, Janko Urank, dr. Inzko, prelat Rudolf Blüml in drugi, na Plešivcu pa so izdajali dijaški list *Kres* vse do nastanka revije *Mladje* leta 1960. Erich je bil tesno povezan s Koroško tudi kot študent, ko je nastopal v igrah *Odra mladje*, kot pesnik *Tihožitij*, po zaključenem študiju pa kot predsednik Krščanske kulturne zveze, odprt na vse strani, kot strokovnjak visoko cenjen tudi v Ljubljani, kar pa v tistih svinčenih časih ni bilo samo po sebi umevno. Bil je pobudnik marsikatere kulturno-znanstvene iniciative, nato delal kot asistent in docent na slavistiki v Gradcu, napisal pionirsko disertacijo o kalkih v slovenščini, se pravi o neologizmih, prevedenkah, ki so v knjižnem jeziku nastale pod vplivom drugih jezikov, zlasti nemščine. Knjiga žal ni bila objavljena. Nato se je posvetil jeziku Ožbalta Gutsmana, razsvetljenca, filologa in potujočega misijonarja na Koroškem, rojenega leta 1727 v Grabštanju, glavno delo, habilitacijo, pa namenil tekstološkimi in leksikološkimi raziskavam velikega Urbana Jarnika, duhovnika, pesnika, zgodovinarja, etnografa in avtodidaktičnega slavista – skratka pozabljeni vodilni slovenski osebnosti v prvi polovici 19. stol. na Koroškem, h kateremu so v Mošperk na obisk prihajali

znameniti posamezniki kot Slomšek, Prešeren, ruski slavist Sreznevskij in drugi.

Po 20-ih letih slavistike je Erich postal na inštitutu za prevajalce in tolmače prvi ordinarij inštituta, ki ga je preimenoval v inštitut za translatologijo – prevodoslovje, se tam posvečal teoriji prevajanja, napisal odmeven učbenik za to novo vedo, v praksi pa vodil skupino tolmačev, ki je služila povezujoči dejavnosti nadvse pomembne Delovne skupine Alpe Jadran, ustanovljene leta 1978 v Benetkah. Vanjo so bile vključene vse regije Srednje Evrope, ki so mejile na Alpe in Jadran. Nazadnje je pregovoril še mene, da skočnim v mrzlo vodo in se naučim plavati. Najprej sem rekel ne, da ne pride v poštev, ker to počenjam z ruščino in ne maram menjati plošče, pa je le vztrajal in lepega dne sem se opogumil in šel z njim na dvodnevni simultani kongres o pediatrični intenzivni medicini štajerskih in slovenskih zdravnikov. Še dobro, da sva prej dobila besedila, kajti zdravniki so tekmovali v prebiranju svojih referatov in bi jim jaz brez priprave ne mogel slediti. Pa je šlo dobro in sem nato deset let opravljal še to zahtevno delo, se pri tem veliko naučil, in osvojil besedje marsikaterega strokovnega področja, ki ga brez Erichove vztrajnosti ne bi. Primerjati se z njim nimam namena, si niti ne bi upal. In sploh je primerjati se z drugimi narobe in nesmiselno. To namreč vodi v napuh ali pa v občutek manjvrednosti, kakor za koga. Erich je prevajal tudi iz srščine in bil večkrat v studiu ORF-a na Dunaju, kamor so ga klicali, ko je v začetku 90-ih let general Adžič grozil, kaj vse namerava storiti rdečezvezda armija, če Slovenci ne bodo pridni.

Vi, ki ste pokojnika poznali, veste, kako dragocen je bil za našo prebujajočo se narodno skupnost konec 60-ih let, kako samozavestno in prepričljivo je razpravljaval in zastavil vso svojo znanstveno avtoriteto v prid koroških Slovencev tudi v 70-ih letih, ko je na Koroškem vladalo pogromsko ozračje okoli dvojezičnih tabel in štetja posebne vrste. Tedaj je bil nadvse aktiven, hodil z graškim moškim zborom po vaseh, spodbujal ljudi, jim vlival

ponos, jim nudil potrebne argumente v boju proti diskriminaciji, v Gradcu pa prav tako sproščeno razpravljaj v javnosti, da nasprotnikom ni preostalo drugega, kot kloniti teži njegovih argumentov. Godilo se mu je laže tudi zato, ker je imel odrske izkušnje, obvladal govorico telesa in retoriko.

Hvala mu za vso civilno korajžo, da nam je jemal strah pred samim seboj, in hvala za vse kvalitetno delo, s katerim se je uveljavljal, kot znanstvenik, raziskovalec, prevajalec, razvijalec idej, slovenščini na univerzi pa pripomogel k še večjemu ugledu, kot ga je že imela, saj je zibelka slovenistike stekla leta 1811 prav v Gradcu. Kot priznanje za vsestransko kulturno dejavnost na Koroškem je dobil leta 1990 XI. Tischlerjevo nagrado in se veselil, do denarja pa mu tako ni bilo preveč. Po dvajsetih letih vodenja inštituta za prevodoslovje pa je zadnja leta po upokojitvi, leta 2010, spet namenil Koroški — izdaji Kapelskega pasijona. Škoda, da ni mogel doživeti 100-letnice plebiscita, ki bo v dveh letih. Gotovo bi imel kakšno strateško idejo o tem, kako preživeti. Sam je dejal: *Hoteti živeti je eno, znati živeti pa drugo.*

Spoznal sem ga v osmem razredu točno pred 50-imi leti v Heimlingerju, ki ga je vodil neumorni gospod dr. Cigan. Predstavil mi ga je in dejal: *Če že ne boš šel študirat teologijo, pa pojdi vsaj v Gradec na slavistiko, tam imaš imeniten moški zbor, na inštitutu, pa mladega dr. Prunča, ki te bo usmerjal.* Sem rekel, da sem za fajmoštra prešvoh, da nimam živcev prepirati se po farah z nemčurji in z drugimi kriznimi identitetami, da pa bi morda za v kloster še kar bil. In Erich je takoj pristavil: *Niti ni slaba ideja, iz samostanov izvira vsa znanost!* In to sem si jaz zapomnil.

Erich me je tedaj v Heimlingerju spodbuhal, da naj le grem v Gradec, a naj ne mislim, da je študij kot črtice mimogrede, da je treba delati, nič kot delati, bogne-daj popivati ali pa hoditi domov na Koroško in se držati mami za janko. Da če bom priden, pa morda še bo kaj iz mene. Seveda nisem bil priden, prav vsak petek sem celih 10 let ob vsakem vremenu štopal domov.

V Gradcu sem Ericha kot študent imel priložnost opazovati deset let — tako dolgo sem namreč potreboval, da sem končal dva študija. Bil je prilepljen na stol v delovni sobi, pripravljaj besedila, razi-

skoval in se jezil, da noben citat ne drži, da se na nikogar ne moreš zanesti. Vsi da samo prepisujejo, preverjajo pa nič. Mene je od časa do časa poslal v trafiko po cigarete, zato pa mi je nato pristavil turško kavo, jaz pa sem mu, če je utegnil poslušati z enim ušesom, medtem prebiral iz *Tednika*.

Ko je stekel konec 70-ih let dolgoročni megalomanski projekt o inventarizaciji koroškega ljudskega jezika na Koroškem, predviden vsaj za dvajset let, sem dobil poldnevno zaposlitev in priložnost, da sem vodjo projekta lahko spoznal še kot delodajalca. Imel je več idej, kot je v enem panju čebel. To je bilo prvo, kar sem opazil. Vprašanje je bilo, kako jih uresničiti. Projekti levo, projekti desno, delavcev pa biblijsko malo.

Pri projektu, ko smo garali dobesedno dan in noč, so se kmalu pojavile težave, ker ni bilo primernih sodelavcev, še manj pa potrebnih sredstev. In ko je bral v časopisu, da Avstriji manjka za znanost sto milijonov šilingov, mi je napisal listek: *Memento homo, quia asinus es et in asinum reverteris!* (Zavedaj se človek, da si osel in da se v osla povrneš). Tedaj, sredi 3. zvezka *Tezavra*, mi je tebi nič meni nič pustil na mizi še sporočilo: *Mene ni več pri projektu.*

Kaj zdaj? Jaz v 80-ih letih sredi priprav na tiskano in razširjeno izdajo disertacije, več ur predavanj, snoval obrnitev Gutsmanovega slovarja iz nemščine v slovenščino, zaposlen s pravnim in ekonomskim slovarjem dr. Apovnika, s projekti, ki jih je med drugim sprožil Erich, a ni imel časa, da bi se jih lotil, ker so se medtem porodile že druge, še bolj aktualne ideje. Na glavi sem imel še 3. del *Tezavra*, narečne konkordance z zahtevno lematizacijo, za vratom kot komat habilitacijski rok, tolmačenja, za konec tedna pa obvezno vožnjo domov.

Zadnjih dvajset let sem preživel na slavistiki, Erich pa pri prevajalcih, v istem poslopu, v istem nadstropju.

Tam me je vse bolj spominjal na dirkalnega konja, ki čaka na štartni strel in se ustavi šele po dirki. Vedno bolj zanotan je postajal in občutek sem imel, da se le redkokdaj tudi sprosti. Včasih, ko je bil še mlajši, pa je bilo z njim večkrat zabavno in dosti smo se nasmejali.

Erichu smo za njegovo ozaveščevalno in intelektualno dejavnost lahko samo hva-

ležni. Jaz sem se od njega veliko naučil, tudi kritično pristopati k stvarim, kar zahteva filozofija kritičnega racionalizma, ki jo je v Gradcu zastopal naš predstojnik slavistike, koroški rojak prof. Stanislav Hafner, razgledana osebnost, ki je bil strokovnjak za srbski srednji vek, ruski formalizem, slovensko literaturo — sredi vojne je prevedel v Nemčiji nekaj slovenskih novel, tudi eno Prežihovega Voranca, kar je bilo pa strogo prepovedano, in moral za kazen na rusko fronto. Kot učenec utemeljitelja fonologije N. Trubeckoja, je v Gradcu uveljavil novo paradigmo, strukturalistični pristop k jeziku, je pa tudi do zadnjega, ko se je Erich že posvečal drugim stvarim, držal svojo očetovsko roko nad našim mednarodno priznanim leksikalnim projektom o inventarizaciji slovenskega ljudskega jezika.

Naj ugotovim, da je imel pokojnik močno nekaj skupnega z gospodom Ciganom, ki mi je po maturi predstavil kasnejšega učitelja in prijatelja. Ko je namreč gospod Cigan proti koncu že močno pešal, sem ga vprašal, ali je pametno, da se tako muči, da mora še sede dirigirati in voditi zbor, da to po mojem ni potrebno. Pa je dejal: *Hočem umreti na bojnem polju!* To dobesedno velja tudi za Ericha Prunča, ki je svoje zadnje moči, ko je komaj še hodil, črpal iz želje, da bi končal kritično izdajo Kapelskega pasijona. In to mu je skupaj z dr. Ogrinom pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti tudi uspelo. Bil je presrečen, da se je lahko udeležil njegove predstavitve in delne uprizoritve v režiji župnika Poldija Zundra v *Železni Kapli*.

Izgubili smo nenavadnega, genialnega in izjemno ustvarjalnega človeka, kakršnih je malo, in naj si bodo družine še tako mnogoštevilne. Zapušča veliko praznino. Kot posebnega človeka ga hočemo ohraniti v posebej lepem spominu! Sorodnikom naj bo izrečeno sožalje, vam kulturnikom pa hvala, da smo se lahko srečali v Škocjanu in priporočili pokojnikovo dušo božji ljubezni.

Hvala mu za vse. In naj počiva v miru!